

Gumijas zābakos ar grābekli un GPS

TAMĀRA KĻAVIŅA

Šovasar notiek un līdz 2019. gada beigām Latvijā turpināsies dabas skaitīšana. Tā sākusies arī mūspusē, Brocēnu novadā.

Dažādu jomu dabas eksperti meklē un fiksē biotopus gan valsts un pašvaldību, gan privātajos īpašumos. Tik plaša dabas vērtību apzināšana un uzskaitē notiek pirmoreiz.

Latvija sarūtota kvadrātos

Dabas inventarizācijas rezultāts būs plaša, zinātniski pamatota informācija par dabas bagātībām visā valstī un palīdzēs plānot un salāgot dabas vērtību saglabāšanu ar tautsaimniecības interesēm.

Eksperti pēta biotopus. Tie ir teritorijas, ko apdzīvo konkrētu sugu dzīvnieki vai augu konkrētas augu sugas, — zālāji, meži, purvi, jūras piekrastes, upes, ezeri, iežu atsegumi. Dabas skaitīšana ļaus precīzi noteikt šo dzīvotņu skaitu, veidus, izplatību un kvalitāti.

Brocēnu novadā darbu sākusī dabas eksperte Linda Uzule, ar viņu norunājam tikties Satikos, lai dotos uz Imulas upi. Lindai mašīnā zvejnieku zābaki, jo ir saldūdens eksperte, globālās pozicionēšanas ierīce un dokumentu mape, arī grābeklis. Ar to izķeksējot ūdens augus dziļākās upes vietās, kur nevar iebraist. No mapes eksperte izņem vienu apsekojamās teritorijas rūtoto karti. Līdzīgas ir visiem ekspertiem. Visas valsts teritorija kartē sadalīta 166 kvadrātkilometru kvadrātos. Katrs no tiem — 20 mazākās vienības, tām savas kartes.

Cita karte rāda konkrēto pētāmo teritoriju — Imulas posmu ar piegulošo mežu un

FOTO — TAMĀRA KĻAVIŅA

SALDŪDEŅU EKSPERTE LINDA UZULE APSEKO IMULU. Mācījies Gaiku pamatskolā, šeit viņas dzimtas lauku mājas. Linda ir Latvijas Universitātes Bioloģijas institūta pētniece, arī lasa lekcijas dažādām klausītāju grupām, iesaistās projektos. Patlaban studē doktorantūrā, esot jau redzams finišs.

krūmāju. Ir arī atsevišķas saldūdeņu kartes, pārējo biotopu kartes. Lindai izsniegtajā iekrāsotā saldūdens posmī, kas apsekojami obligāti. Vienā kartes kvadrātā upe esot jāapseko vismaz divos posmos, vēlams, atšķirīgos, piemēram, kur tā tek cauri lauksaimniecības zemei un citur — cauri mežam.

Regulētos jeb mākslīgi pārveidotos posmos biotopus var konstatēt pēc vismaz 40 vai 50 gadiem kopš regulēšanas,

tad upe pamazām sāk atjaunot likto tecējumu un vairs neatgādina parastu taisnu meliorācijas grāvi. Reizēm upēm palīdz cilvēki. Linda stāsta, ka Slampes upei, kas savulaik bijusi iztaisnota, projektā mēģina atjaunot likto tecējumu un veicināt dabīgo plavu atjaunošanos krastos, kur ganās taurgovis.

Dabas skaitīšanā apsekos arī visus ezerus, kas lielāki par hektāru. Ja platība pārsniedz 50 hektāru, piemēram, tads

ir Remtes ezers, eksperts ezeram domās novelk līnijas un šādus ezerus pēta, izbraucot ar laivu. Mazus ezerus purvainā apvidū šādi izpētīt būtu grūti, jo pāri dūkstīm laivu aiznest nevar, tādēļ drīkst apsekot no krasta.

Dokumentē esošas vērtības

Imula pēc lietišķiem kritērijiem uzplūduši, ūdens mazliet duļķains, taču aizvien tek rāmi, lai lejtecē tiktos ar Abavu. Brienam gar krastu cauri piekrastes niedrēm un grīšļiem, pāri kritālām un nelieliem strautiņiem, bebru iestaigātām takām. Lindai šī upe ļābi zināma, par to viņa rakstījusi savu bakalaura darbu augstskolā, vēlāk maģistra darbs bija par visu Abavas baseinu.

Imula ir vidēja garuma upe, 45 kilometri, vietumis bijusi regulēta, un eksperte spriež, ka tur īpaši aizsargājamas dabas vērtības atrast diez vai varēs, taču dabas skaitīšanas mērķis nav meklēt retumus. Tā fikse esošo situāciju. Katrs izpētāmais upes posms ir 500 metru garš, tajā eksperts izvēlas raksturīgākos 100 metrus, un par šo posmu aizpilda anketu par biotopiem. Nepētīs Imulas posmu — Satīku dzirnavu diķi —, kas izveidots mākslīgi.

Eksperte skaidro, ka Imula ir lēnā upe, vienīgi lejtecē pirms ietekas Abavā liels kritums, tur Imulas ūdens mutiļo, ir nelielas krācītes. Šogad lejteces izpēte nav plānota, bet tur varētu gadīties kas interesants. Linda Uzule uzsver, ka arī lēnas upes nepārveidotos posmos ir liela dabas vērtība. Viņas izpētes objekti ir ūdensaugi. Daļa no tiem redzama virspusē, citi atrodami ūdenī. Ja kādu augu nepazīst vai grūti noteikt, paņem paraugu herbārijam vēlākai noteikšanai.

Dabas eksperte no ūdens izceļ staipeknim līdzīgu garu tumšzaļu augu. Tā esot

Kanādas elodeja, vienīgais Latvijas ūdeņos introducētais augs, kas, būdams ārzemnieks, līdzīgi kā latvānis sauszemē ir veiksmīgi iedzīvojies upēs. Elodeja nav agresīva suga, nekam nekaitē. Tā ar kuģiem atceļojusi uz Latviju 19. un 20. gadsimtu mijā, vēlāk izplatījusies upēs. Par Imulu vēl nav zināms, bet Abavā ir reti sastopami ūdensaugi, piemēram, saurilapu cirvene, vienīgā līdz šim zināmā šī auga atradne Latvijā.

Eksperte arī skatās, kādi bezmugurkaulnieki mit ūdenī. To varlāk esot straujās upēs — pērlenes, upes mīcītes, makstenes, strautenes... Šie ūdens iemītnieki ir pierādījums, ka upes ūdens ir tīrs. Par ūdens tīrību vai piesārņotību spriež arī pēc augiem. Ziedošs ūdens, kāds vietumis ir arī Imulā, liecina par iespējamu piesārņojumu ar minerālmēsliem no lauksaimniecības platībām upes krastā. Dokumentos arī fikse, kādi ir krasti pētāmajā posmā: kas aug, vai ir upes aizaugums, krasta izskalojumi, smilšu sanesumi. Par pētāmajiem posmiem ievāc daudzpusīgu informāciju. Globālās pozicionēšanas sistēma fikse vietas, kurās tobrīd strādā eksperts, tātad darbu kontrolē.

Citu dabas jomu speciālisti izvērtēs dabīgās plavas vai mežus, purvus. Arī apmeklētos mikrolieģumus, kas kartē atzīmēti par obligāti apsekojamiem. — vai joprojām ir agrāk konstatētas aizsargājamas dabas vērtības. Ja atrod iepriekš nezināmas, fikse to atrašanās vietu. Eksperti nepēta kultivētus sējumus, stādījumus.

Brocēnu novadā un mazliet arī Zvārdes pagastā saldūdeņu eksperte apsekos vietas, kur darbs būs stipri sarežģītāks nekā Gaiku pagastā Imulas upē. Var būt gan sliktāki, gan krūmiem blīvi aizauguši krasti, kritālas un koku sagāzumi. Pat ja neatrod kādus retumus, iegūs informāciju par biotopu, kāds tas ir patlaban. ■